

*др Марија Драшкић,
доцент Правног факултета у Београду*

ПРАВО НА ПОЛНИ ИДЕНТИТЕТ

Европски суд за људска права у Стразбуру донео је 25. марта 1992. године одлуку у којој је први пут у пракси овог суда заузето становиште да је у случају једног трансексуалца повређено право на поштовање приватног живота, које је заштићено чл. 8. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода. У образложењу одлуке, између осталог, наводи се:

”Суд је дошао до закључка, на бази горепомених околности које овај случај разликују од случајева Rees и Cossey и сматрајући да није неопходно разматрати остале разлоге које је навела подносилац представке, да се она свакодневно налази у ситуацији која, када се сагледа у целини, није у сагласности са поштовањем њеног приватног живота. Сходно томе, уважавајући поље слободне процене (“margin of appreciation”) тужене државе, Суд сматра да поштена равнотежа која треба да буде успостављена између општег и појединачног интереса није била достигнута, те зато постоји повреда чл. 8.

Тужена држава има на располагању неколико средстава којима може да поправи овакво стање. Није задатак овог Суда да означи које је средство најподесније.

Суд, такође, сматра да је Miss В. претрпела неимовинску штету, која је наступила као последица ситуације за коју је у овој одлуци речено да је у супротности са Конвенцијом. Одлучујући на бази правичности, у смислу чл. 50, суд јој је доделио износ од 100.000 француских франака на име неимовинске штете и 35.000 француских франака на име накнаде трошкова поступка”(1).

1. *Правила процедуре.* – Овај случај дошао је пред Европски суд за људска права 12. новембра 1990. године, пошто га је разматрала Европска комисија за људска права у оквиру рока од три месеца, који је постављен чл. 32, § 1. и чл. 47. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (2).

(1) Case of V. v. France, 57/1990/248/319, European Court of Human Rights, Strasbourg, 1992, стр. 25-26, § 63 и § 69.

(2) Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода потписали су 4. новембра 1950. године у Риму представници влада 13 држава чланица Европског савета. У складу са њеним одредбама, ступила је на снагу по депоновању десетог инструмента ратификације, што се догодило 3. септембра 1953. године. Опширније видети: Јанча Д.: *Заштита људских права у оквиру “Европског савета”, “Југословенска ревија за међународно право”, бр. 1-2/1989, стр. 77.*

Према најновијим подацима, свих 26 држава које су чланице Европског савета потписале су Конвенцију, али је поступак ратификације још увек у току у Чешко-Словачкој, Мађарској и Пољској. Видети: Council of Europe, Information Sheet, no. 29, May 91 - December 91, Strasbourg, 1991.

Наиме, према Конвенцији за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту Конвенција), појединац под јурисдикцијом државе која је уговорна страна Конвенције има право да се непосредно обраћа једино Европској комисији за људска права са седиштем у Стразбуру (у даљем тексту Комисија), уколико сматра да су му повређена права предвиђена Конвенцијом. Комисија, најпре, разматра прихватљивост сваке представке, и то на основу претходног испитивања које спроводи један њен члан у својству известиоца. Уколико се представка прогласи прихватљивом, Комисија приступа детаљном истраживању меритума тога случаја, саслушавајући сведоке или вештаке, или спроводећи увиђај и друге поступке који се не разликују од поступака који се спровode пред судовима. Након испитивања меритума, Комисија предузима поступак мирeња међу странкама, или одмах доноси своју одлуку о предмету представке. У поступку мирeња Комисија тежи поравнању појединца и тужене владе, али и у том случају мора одобрити услове под којима ће се закључити поравнање, водећи рачуна да не дође до повреде начела о поштовању људских права, онако како су дефинисана у Конвенцији. У случају, пак, да мирeње не успе, Комисија саставља детаљан извештај у коме излаже све чињенице и даје образложено правно мишљење о томе да ли утврђене чињенице указују на кршење Конвенције. Тај се извештај доставља Комитету министара Европског савета и туженој влади, али не и подносиоцу представке. У року од три месеца након достављања коначног извештаја Комисије Комитету министара Европског савета тај предмет, најзад, пред Европски суд за људска права у Стразбуру могу изнети како сама Комисија, тако и влада тужене државе, односно влада државе чији је држављанин подносилац представке(3)

2. *Чињенично стање.*- Поступак у овом спору покренула је Miss B.(4) својом представком од 28. септембра 1987. године против Француске Републике. Навела је да је повређено њено право на поштовање приватног живота заштићено чл. 8. Конвенције и право на закључивање брака заштићено чл. 12. Конвенције, које се догодило због тога што су француски државни органи одбили да јој признају стварни полни идентитет и да јој, сходно томе, дозволе исправак ознаке пола у званичним регистрима.

Подносилац представке, француска држављанка, рођена је 1935. године у Сиди Бел Абесу у Алжиру, и у званичне регистре грађанског статуса убележена је као мушкарац са именом Norbert Antoine. Међутим, већ од најранијег детињства, Miss B. је показивала склоност да се понаша као женско; њена браћа и сестре сматрали су је за девојчицу; а у полно потпуно подељеном школском окружењу, тешко се прилагођавала својој улози дечака.

Упркос томе, у младости је одслужила војну обавезу у Алжиру као мушкарац, али је њено понашање за све то време било приметно хомосексуално. После неколико година напустила је Алжир и запослила се 1963. године у Паризу као кабаретска играчица. Непрекидно оптерећена својим проблемом, имала је неколико напада тешких нервних депресија све до 1967. године, када је месец дана била лечена у једној француској болници. Том приликом запажена је хипотропија мушких полних органа и ординирана је хормонска терапија, која је убрзо довела до наглог раста груди и упадљиве феминизације њеног општег изгледа. Најзад, 1972. године у Мароку, Miss B. се подвргла и хируршком захвату промене пола, који се састојао у одстрањивању спољних гениталних органа и конструкцији вештачке вагине.

(3) Опширније о правилима процедуре пред Европским судом за људска права, видети: Деган, В. - Ђ.: *Поступци заштите права појединца према међународним конвенцијама*, "Одвјетник", бр. 3-4/1990, стр. 8-11. и 13-16; Јанча, Д.: *op. cit.*, (у прим. 2) стр. 80-83.

(4) Miss B. биће у овом тексту означавана у женском роду, исто као и у пресуди Европског суда за људска права о којој је реч, у складу са полом који је она захтевала да јој буде признат. Подносилац представке је, осим тога, тражила да не буде откривен њен идентитет, па је у свим списима означавана само иницијалом.

У време подношења представке Европском суду за људска права, Miss В. је живела са мушкарцем кога је срела непосредно пре своје операције промене пола и са којим је намеравала да закључи брак (5).

3. *Историјат судског поступка.* – Прву тужбу Miss В. је поднела 18. априла 1978. године против државног тужиоца у Либурну, предлажући да суд донесе одлуку којом ће: прво, бити исправљен упис у регистру грађанског статуса којим је она означена као мушкарац; друго, будући да је у стварности женске конституције, којом ће она бити проглашена за жену; и, најзад, на основу које ће јој бити дозвољено да убудуће носи име Luce Antoinette. Суд у Либурну донео је 22. новембра 1979. године одлуку којом је одбио тужбу из следећих разлога:

”С обзиром на то да је из експертског извештаја јасно да је В. на рођењу коректно уписан као мушкарац и да се временом развио у правцу женске морфологије, изгледа и понашања, очигледно захваљујући конгениталној хипогенези ... и психолошким тенденцијама након хормонског третмана и хируршког захвата; и с обзиром на то да је очигледно да је промена пола била намерно изазвана помоћу вештачких процеса; тужба Norberta (В.) не може бити усвојена, а да се не нападне принцип неотуђивости статуса физичких лица (6).

Апелациони суд у Бордоу потврдио је својом одлуком од 30. маја 1985. године првостепену пресуду са оваквим образложењем:

”Супротно оном што тврди Мг. (В.), његово садашње стање није ’резултат непроменљивих, урођених фактора који су постојали пре операције и хируршке интервенције која је била затражена из терапеутских потреба’, нити се може сматрати да је поступак коме се Мг (В.) добровољно подвргао водио ка томе да буде откривен његов скривени прави пол; већ обрнуто, оно показује слободну вољу на његовој страни, тако да није било покушаја неког другог третмана, нити је операција била неопходна услед неадекватног биолошког развоја Мг (В.) (7).

Најзад, након што се тужиља обратила и највишем правосудном форуму Француске, Грађанско одељење Касационог суда донело је 31. марта 1987. године одлуку којом је у свему потврђен став који су изнели нижестепени француски судови (8).

4. *Појам транссексуалности.* – Медицински термин ”синдром дисфорије рода” (*gender dysphoria syndrome*) односи се на осећање нелагодности, које особа о којој је реч приписује неподударности између сопственог полног идентитета (субјективно доживљеног пола), на једној страни, и сопствене полне улоге и физичког пола (примарних и секундарних полних карактеристика), на другој страни (9). Трансексуализам (10) се може дефинисати као екстремни облик дисфорије рода, који се огледа у чврстом уверењу такве особе да, иако је анатомски једног пола, она у ствари припада другом полу

(5) Опширније о чињеничном стању, видети: Case of B. v. France, *op. cit.* (у прим 1), стр. 4, §§ 9-12.

(6) Case of B. v. France, *op. cit.* (у прим 1), стр. 5, §§ 13-15.

(7) *Ibid.*

(8) Видети: Bulletin des arrêts de la Cour de cassation, Chambres civiles, I, 1987, бр. 116, стр. 87.

(9) У том смислу, видети: Blanchard, R.: *The Classification and Labeling of Nonhomosexual Gender Dysphorias*, "Archives of Sexual Behavior", Vol. 18, 1989, no. 4, стр. 316; Kuiper, B. - P. Cohen-Kettenis: *Sex Reassignment Surgery: A Study of 141 Dutch Transsexuals*, "Archives of Sexual Behavior", Vol. 17, 1988, no. 5, стр. 440; Taitz, J.: *Transsexuals and Sexual Identity*, "The Modern Law Review", Vol. 51, 1988, no. 4, стр. 502; Belli, M.: *Transsexual Surgery: A New Tort?*, "Journal of Family Law", vol. 17, 1978-1979, стр. 490.

(10) Сам термин "транссексуализам" изгледа да је сковао и први пут употребио чувени амерички хирург др Harry Benjamin у свом чланку *Transsexualism and Transvestism as psychosomatic and somato-psychic syndromes*, "American Journal of Psychotherapy", Vol. 8, 1954. стр. 219.

(11). То је уверење толико снажно да је транссексуалац обузет жељом да своје тело, целокупни изглед и социјални статус промени тако да буду усаглашени са његовим "правим" полом (12). Идентификација са супротним полом се протеком времена повећава, да би кулминирала настанком опсесивне жеље за ослобођењем од сопствених примарних и секундарних полних карактеристика и очајничком настојањем да се предузме операција промене пола. Ако таква операција није одмах могућа, што је обично резултат релативно дугачког медицинског предоперативног третмана, видљиви полни органи постају објект гађења и деформисања (13). Транссексуалци неретко западају и у стање реактивне психозе, или, што је још чешће, долазе у ситуацију да покушавају самокастрацију, друге видове самоосакаћења или самоубиство (14). Иначе, потпуни расцеп између психолошког и морфолошког пола који прати транссексуалитет почиње да се манифестује у најранијим годинама детињства (15) и, по правилу, траје много дуже него што је потребно да би био дијагностикован (16).

5. *Право релевантно за решење спора.* – У француском праву није предвиђен никакав правни поступак који би претходио хормонској терапији, или хируршкој интервенцији, које имају за циљ да транссексуалцима обезбеде спољне одлике пола који они желе да им буде признат (17). Уместо тога, интервенција промене пола препуштена је у потпуности правилима и стандардима медицинске струке. Стога су Национални савет лекара и Медицинска академија поставили строга правила којима се одређује у којим случајевима се има сматрати да се ради о медицинским индикацијама за промену пола. Поступак обухвата три фазе: посматрање у року од једне до три године, осигурање средстава од стране здравственог осигурања и укључење етичког комитета који се обавештава анонимним протоколом о сваком случају (18).

(11) Тако: Blanchard, R. - L. H. Clemmensen - B. W. Steiner: *Heterosexual and Homosexual Gender Dysphoria*, "Archives of Sexual Behavior", Vol. 16, 1987, no. 2, стр. 139; Kiuper, B. - P. Cohen-Kettenis: *op. cit.* (у прим 9), стр. 430; Pannick, D.: *Homosexuals, Transsexuals and the Sex Discrimination Act*, "Public Law", summer 1983, стр. 288; Roth, M.: *Transsexualism and the Sex-Change Operation: A Contemporary Medico-Legal and Social Problem*, "Medico-Legal Journal", Vol. 49, 1981, no. 1, стр. 5; Ormrod, R.: *The Medico-Legal Aspects of Sex Determination*, "Medico-Legal Journal", Vol. 40, 1972, no. 1, стр. 82; Хлача, Н.: *Промјена спола - Породичноправни аспекти*, "Зборник Правног факултета у Ријеци, година 9, 1988, стр. 61.

(12) Meyers, D.: *The Human Body and the Law*, Edinburgh, 1990, стр. 219.

(13) *Ibid.*

(14) Видети: Meyers, D.: *op. cit.* (у прим. 12), стр. 219. и аутори које он тамо наводи. Тако и: Ormrod, R.: *op. cit.* (у прим. 11), стр. 82.

(15) Једно истраживање показало је да две трећине испитаних транссексуалаца изјављује да су осећали да припадају супротном полу већ у петој години живота. Исто су потврдили, у посебним интервјуима, и њихови родитељи. Опширније видети: Pauly, I. B.: *The Current Status of the Sex Change Operations*, "Journal of Nervous and Mental Diseases", Vol. 147, 1968, стр. 463.

(16) Према најновијем Дијагностичком и статистичком приручнику менталних поремећаја Америчког удружења за психијатрију тражи се, за дијагнозу праве транссексуалности, да је протекло најмање две године непрекидне идентификације са особом супротног пола. Видети: Blanchard, R.: *op. cit.* (у прим. 9), стр. 316.

(17) За разлику од француског права, у шведском праву, на пример, подвргавање хируршком захвату промене пола дозвољено је само уколико је подносилац захтева старији од 18 година, није у браку, неспособан је за прокреацију и шведски је држављанин. Видети: § 1, § 3 и § 4. Закона о утврђивању пола у посебним случајевима од 21. априла 1972. године.

Слично је решење и италијанског права, према коме предузимање хируршког захвата ради усклађивања полних особина може бити дозвољено само на основу судске пресуде. Видети: чл. 3 Закона бр. 164 од 14. априла 1982. године.

(18) Опширније о оваквом поступку, видети: Хлача, Н.: *Породичноправни аспекти промјене спола*, докторска дисертација, Загреб, 1990, стр. 43.

Напротив, правила о условима под којима се може извршити исправка докумената о грађанском статусу једне особе детаљно су прописана у Француском грађанском законнику. Према тим правилима, исправку може да нареди само председник суда, а захтев за исправку може поднети свака особа која за то има правни интерес и државни тужилац, који је обавезан да поступа *ex officio* ако се заблуда или пропуст односи на есенцијалну индикацију у документу или у одлуци која га замењује (19).

У судској пракси француских првостепених и апелационих судова забележен је већи број одлука којима је било допуштено уношење исправки првобитног уписа, па и онда када би се исправка односила на пол и лично име. Многе од тих одлука су у међувремену постале правоснажне, захваљујући уздржавању државног тужиоца да искористи своје право жалбе (20). Француски Касациони суд, међутим, никада није одобрио такву праксу. Штавише, у низу одлука излагао је становиште којим је изричито одбацивао сваку могућност да буду узете у обзир промене полних карактеристика, ако су оне наступиле након хормонског третмана и хируршке интервенције којима се једна особа добровољно подвргне (21). У једној од скорашњих пресуда Касациони суд образлаже свој став на следећи начин:

"..... транссексуализам, чак и када је медицински признат, не може се сматрати истинском променом пола; будући да транссексуалац, иако је изгубио одређене особине свог оригиналног пола, још увек тиме није стекао карактеристике супротног пола..." (22).

Што се тиче промене личног имена, француско право предвиђа да име детета које се налази у крштеници може бити промењено судском одлуком, уколико постоји легитимни интерес, на захтев самог детета или његовог законског заступника (23). Осим тога забрањено је носити име или презиме различито од оног које је наведено у званичном акту о рођењу (24).

Најзад, за решење спора од значаја су била и правила која постоје у француском праву у погледу идентификационих докумената. Као опште правило важи да се пол не наводи на административним документима која се издају физичким лицима, као што су традиционална национална лична карта, класични пасош, возачка дозволка, гласачки лист, потврда о држављанству, итд. Напротив, нове компјутеризоване идентификационе исправе садрже назнаку о полу која је унесена у матични број сваке особе (25), у национални идентификациони регистар физичких лица, у регистре социјалног осигурања, у нове пасоше Европске заједнице, итд.

(19) Видети: чл. 99, ст.1. и 3. Француског грађанског законика (измењеног Декретом бр. 81-500 од 12. маја 1981. године.

(20) Детаљан попис тих одлука налази се у списима овог предмета. Видети: *Case of V. v France, op. cit.* (у прим. 1), стр. 11, § 23.

(21) Видети: Пресуду Касационог суда од 16. децембра 1975, *Recueil Dalloz Sirey*, 1976, I, стр. 397, note London; Пресуду од 30. новембра 1983, *Juris-classeur périodique*, 1984, II, 20222, note Edelman; Пресуду од 3. марта 1987, *Bulletin des arrêts de la Cour de Cassation*, I, 1987, no. 79, стр. 59; Пресуду од 31. марта 1987, *op. cit.* (у прим. 8); Пресуду од 7. марта 1988, *Bulletin des arrêts de la Cour de Cassation*, I, 1988, no. 176, стр. 122; Пресуду од 10. маја 1989, *Bulletin des arrêts de la Cour de Cassation*, I, 1989, no. 189 стр. 125; итд.

Једина прилика у којој је Касациони суд заузео нешто другачији став, била је одлука у којој је препоручио судовима да би требало да воде рачуна о нежељеним морфолошким променама полних особина, које су наступиле после третмана практикованих у концентracионим логорима за време другог светског рата. Видети: Пресуду Касационог суда од 16. децембра 1975, *Juris-classeur périodique*, 1976, II, 18503, note Penneau.

(22) Пресуда Касационог суда од 21. маја 1990, *Juris-classeur périodique*, 1990, II, 21588.

(23) Видети: чл. 57, ст. 3. Француског грађанског законика.

(24) Видет: чл. 1. Закона од 6. јануара 1989. године II.

(25) Видети: Закон бр. 78-17 од 6. јануара 1978. године о обради података.

6. *Исход*. – Подносилац представке у овом поступку пред Европским судом за људска права навела је да су је француски државни органи - одбијајући да јој дозволе исправку навода о њеном полу у званичним регистрима грађанског статуса и на њеним званичним идентификационим исправама - присилили да пред трећим особама открива интимне податке о свом полном идентитету, као и да јој је та чињеница додатно проузроковала велике тешкоће у личном и професионалном животу.

Разматрајући садржај чл. 8. Конвенције, Суд је, најпре, заузео становиште да појам "поштовања" који се у њему помиње није довољно јасан (26). То је нарочито видљиво онда када у концепт "поштовања" треба унети и позитивне облигације које се на њега односе, због чега ће се захтеви значајно разликовати од случаја до случаја, у зависности од праксе која се спроводи у државама које су уговорне стране Конвенције. Ради тога Суд подсећа да у одлучивању да ли таква облигација постоји или не, нарочита пажња мора бити посвећена оцени постојања поштене равнотеже ("*fair balance*") која треба да буде нађена између општег интереса заједнице и интереса појединца (27).

Начелно исти став изнео је Европски суд за људска права и у два раније донесеним одлукама које су се тичале транссексуалаца. Тако је у случају *Cossey*, подносилац представке тврдила да, одбијање државних органа Велике Британије да јој издају документ о рођењу који ће указивати на њен пол као "женски", представља мешање државе у њено право на поштовање приватности, на тај начин што се од ње очекивало да открива детаље из свог интимног живота увек када је требало да презентира званичне податке о рођењу. По њеном мишљењу, тужена страна није доказала да је ово мешање било оправдано у смислу ст. 2, чл. 8. Конвенције (28). Суд је том приликом заузео становиште, које је већ било формулисано у случају *Rees*, да "одбијање исправке у регистру рођења или одбијање издавања докумената о рођењу чија садржина и природа се разликују од оних оригиналних, не може бити сматрано као 'мешање'. Оно што подносилац представке тражи, није то да се тужена Држава уздржи од поступања, већ да она предузме кораке како би модификовала свој постојећи систем. Питање је, стога, да ли стварно поштовање приватног живота *Miss Cossey* натура позитивну облигацију за Уједињено Краљевство?" (29).

(26) Члан 8. Конвенције гласи:

"1. Свако има право на поштовање свог приватног и породичног живота, свог дома и своје преписке.

2. Јавна власт не сме се мешати у вршење овог права изузев у мери која је у складу са законом и која је нужна у демократском друштву у интересу националне безбедности, јавне сигурности или економске добробити земље, ради спречавања нереда или злочина, ради заштите здравља или морала или ради заштите права и слобода других". (Превод др Олге Шуковић, "Југословенска ревија за међународно право", 1-2/1989, стр. 292).

(27) Видети: *Case of B. v. France, op. cit.* (у прим. 1), стр. 18, § 44.

О појму права на поштовање приватног и породичног живота, дома и преписке, као позитивној облигацији за државе, говори се у неколико других одлука Европског суда за људска права. О томе, видети: *Connelly, A. M.: Problems of interpretation of Article 8 of the European Convention on Human Rights*. *International and Comparative Law Quarterly*. Vol. 35, 1986, no. 3, стр. 572..

(28) *Cossey Case, Publications of the European Court of Human Rights, Series A, Strasbourg, 1990, Vol. 184, стр. 15, § 36.*

(29) *Ibid.*

У случају *Rees* Европски суд за људска права био је још одређенији: "Наводни недостатак поштовања приватног живота у овом случају своди се на одбијање да се установи такав тип документације који ће обезбеђивати доказ о садашњем цивилном статусу. Увођење таквог система не сматра се засад неопходним у Уједињеном Краљевству. Штавише, такво решење имало би значајне административне последице и наметнуло би нове обавезе за остатак популације". Видети: *Rees Case, Publications of the European Court of Human Rights, Series A, Strasbourg, 1987, Vol. 106, стр. 17, § 42.*

Међутим, за разлику од случајева *Cossey* и *Rees*, у којима је појам "поштене равнотеже" између општих интереса и интереса појединца протумачен тако да не може дати повода ни за једну директну обавезу Велике Британије да мења суштину свог система регистрације рођења, у случају *V. v. France* Европски суд за људска права напустио је своје раније стајалиште и донео потпуно супротну одлуку. Суд је, наиме, пошао од тога да постоји суштинска разлика између француског и енглеског права када је реч о правилима која регулишу исправку регистара грађанског статуса, промену личног имена и употребу идентификационих докумената.

6(а). *Исправка регистара грађанског статуса*. – Енглески систем регистрације грађанског статуса није обликован тако да служи да дефинише садашњи идентитет једне особе, већ да забележи један историјски факт који има правни значај за успостављање породичних веза у неким односима, као што је наслеђивање или подела имовине. Стога, ако би било могуће начинити касније измене и допуне у тим регистрима, у одсуству заблуде или пропуста у време рођења, таква промена морала би се сматрати фалсификатом. Са друге стране, промена пола забележена у регистрима не би никада могла да значи стицање биолошких карактеристика једног пола, будући да би се тумачењем дошло до закључка да је особа у питању припадала раније другом полу. То, надаље, не би могло да осигура интегритет приватног живота подносиоца представке јер би, управо, откривало промену његовог полног идентитета.

Супротно је, сасвим, решење француског права. Устројство регистара грађанског стања тамо има за циљ да ажурира све податке о животу једног лица, тако да је савршено могуће у такве регистре уметнути податак о судској одлуци која наређује измену оригинално уписаног пола. Сврха таквог акта, дакле, није у томе да исправи иницијално постојећу заблуду, већ да документ усагласи са тренутним стањем онога ко такав захтев упућује. Штавише, једине особе које су овлашћене на директан приступ тим регистрима јесу службена лица и лица коју су такву дозволу добила од државног тужиоца, а њихов јавни карактер осигурава се издавањем комплетних копија или извода. Француска је, стога, према мишљењу Суда, могла уважити захтев тужиље пред својим судовима без било каквих допуна у законодавству; чак би и промена у судској пракси Касационог суда била сасвим довољна (30).

6(б). *Промена личног имена*. – За разлику од енглеског права, у коме је промена личног имена ствар слободне воље сваког човека за коју није потребно испуњење било каквих законских услова, у француском праву је промена личног имена условљена постојањем судске одлуке и успешним доказивањем постојања легитимног интереса (31). Због тога Европски суд за људска права сматра да је одбијање дозволе *Miss V.* да промени своје име, ради тога да би њено ново име боље одговарало њеној физичкој појави, такође, представљало повреду њеног права на поштовање приватног живота (32).

6(в). *Употреба идентификационих докумената*. – Захваљујући чињеници да данас све већи број званичних докумената садржи и ознаку пола, транссексуалци не могу прећи границу, издати чек или предузети неку од многих трансакција у свакодневном животу код којих је доказ о идентитету

(30) *Case of V. v. France, op. cit.* (у прим. 1), стр. 21, § 52.

(31) Опширније о разлици између англоамеричког и француског права које регулише лично име, видети: *Glendon, M. A.: The Transformation of Family Law*, The University of Chicago Press, Chicago, 1987, стр. 104-106.

(32) Суд је као нерелевантан за решење овог предмета оценио приговор француске Владе, да у Француској постоји широко практикована пракса употребе "неутралних" имена, као што су *Claude, Dominique* или *Camille*, из којих се не види да ли је особа која их носи мушког или женског пола. Образложење се заснива на констатацији да је подносилац представке захтевала да јој буде дозвољено да носи два ексклузивно женска имена. Видети: *Case of V. v. France, op. cit.* (у прим. 1), стр. 22, § 57.

неопходан, а да се не изложи откривању несклада између свог законског пола и свог видљивог пола. Због тога су, по мишљењу Суда, неугодности којима се излаже Miss B. у свакодневној комуникацији, а које су резултат нужности откривања информација које се тичу њеног приватног живота, довољно озбиљне да би се, и на основу њих, закључило о постојању повреде чл. 8. Конвенције.

Наравно, поставља се на крају питање какав је значај ове одлуке, не само за француско законодавство и судску праксу, него и за права свих држава чланица Европског савета. Она, наиме, несумњиво означава прекретницу у тумачењу права на поштовање приватног живота, у том смислу да је први пут у пракси Европског суда за људска права заузето становиште да се врши повреда чл. 8. Конвенције, ако држава уговорна страна Конвенције одбија да уважи постојање психолошког пола транссексуалаца. Са друге стране, иако Суд није разматрао повреду чл. 12. Конвенције који гарантује право на закључење брака, будући да је сама Miss B. у току поступка повукла овај свој захтев, крајња консеквенца права на исправку докумената који региструју грађански статус јесте у томе што се уклања свака препрека да транссексуалац закључи брак са особом која је истог пола као што је био и његов оригинални пол. Тешко је и усудити се да све последице таквог једног става буду овом приликом поменуте.